

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

וישלח (י"ט כסלו)

(חלק טו — שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת וישלח, י"ט כסלו, ה'תשפ"ב (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

וישלה ב

— י"ט כסלו —

274

כמשה ושתי רבוון, שנחלק להם ים סוף.

ב. ולהבין את הקשר בין שני פירושים אלו (שהרי, כפי שנתבאר כמה וכמה פעמים⁴, כל הפירושים על תיבה אחת, על פסוק אחד או על ענין אחד, יש קשר ותכני ביניהם),

ובפרט שבאגדת בראשית⁴ הרי הם באים בהמשך זה לזה,

יש להקדים את לשון רבינו הזקן באגרתו הידועה ד"ה "קטנת"י"⁵ (אשר כתב בבואו מפטרבורג, לאחר הגאולה די"ט כסלו) — "מפני היות קטן יעקב במאד מאד בעיניו מחמת ריבוי החסדים כי במקלי כו" (עכ"ל בהנוגע לענינו).

דלכאורה אינו מובן: כיון שכוונתו להדגיש את "ריבוי החסדים" שעשה הקב"ה עם יעקב (אשר זה עורר בו את ענין "קטנת"י), ה" לו להביא גם (ואדרבא — בעיקר) את סיום הכתוב "עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות"?

לכאורה ה" אפשר לפרש, שכוונת רבינו הזקן לרמז ב"כי במקלי כו" לפירוש המדרש דלעיל: "נתן מקלו בירדן ונבקע הירדן" — אלא שאי אפשר לומר כן, שהרי: (א) עדיין קשה,

א. בפסוקי "קטונתי מכל החסדים גו' כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי גו'", ישנם שני פירושים הפכיים:

(א) הפירוש הפשוט (והוא פירוש התרגום, רש"י בפירושו הראשון, ועוד), שיעקב עבר את הירדן כשבידו אין דבר מלבד מקלו — ולפי פירוש זה נמצא, שהאמירה "במקלי עברתי את הירדן הזה" מבטאת (לא את החסדים שעשה הקב"ה עם יעקב, אלא להפך) את מצב העוני והמחסור בגשמיות של יעקב אבינו כאשר עבר את הירדן; וזוהי הקדמה אשר מבלטיה ביותר את גודל החסד שבא אחר כך, כאמור בהמשך הפסוק, "ועתה הייתי לשני מחנות".

(ב) פירוש המדרש² (המובא אף הוא בפירוש רש"י), "נתן מקלו בירדן ונבקע הירדן" — אשר לפי פירוש זה, האמירה "במקלי עברתי גו'" גופא כוללת ענין של חסדי ה"?

ופירושים אלו הם הפכיים בתכלית: לפי הפירוש הראשון — עניות בתכלית; ולפי הפירוש השני — ראוי לנס הכי גדול, ובלשון חז"ל³: כמה נפיש גברא

(1) פרשתנו לב, יא.

(2) אגדת בראשית פמ"ה, ד. תנחומא (באבער)

ויצא ג. וראה מדרש אגדה כאן.

(2*) ראה רא"ם וגו"א בפרש"י.

(3) חולין (ז, א) ובפרש"י.

(4) לקו"ש ח"ג ע' 782. ועוד.

(4*) שם. וכן הוא בתנחומא (באבער) שם.

(5) אגה"ס ס' ב' (קג, ב).

ג. והנה באור התורה¹⁰ הביא הצ"צ מדברי השל"ה¹¹, אשר „כי במקלי“ הוא ראשי תיבות „ברוך כבוד ה' ממקומו¹² לישועתך קויתי ה'“, והצ"צ הוסיף: „ור"ל, ע"ד שנתבאר בתו"א¹³ כו' בענין משפט וצדקה ביעקב אתה עשית¹⁴ שצ"ל ב' הבחינות צדקה ומשפט והיינו ב' הבחינות ככה"מ ושיהי' לישועתך קויתי וכו'“.

והביאור בזה: מלשון הכתוב „משפט וצדקה ביעקב אתה עשית“, מובן שהיו אצל יעקב ב' מדות אלו¹⁵, וההנהגה עמו היתה אף היא הן במשפט והן בצדקה – אע"פ שלכאורה הם הפכים: „משפט“ פירושו – שמה שתובע האדם מגיע לו ע"פ דין; ואילו צדקה תוכנה, שע"פ דין ומשפט אין חיוב לתת לו, אלא שזה ניתן לו כצדקה.

לכאורה הי' אפשר לומר ששני הדברים אמורים ביחס לב' בחינות שונות: מצד הנשמה יכול אדם מישראל לתבוע את עניניו אצל הקב"ה בתורת „משפט“ – שכן לנשמה מגיעים

למה לא הזכיר גם את החסד השני המפורש בפסוק: „ועתה הייתי לשני מחנות?“ (ב) ועיקר: אם כוונת רבינו הזקן בהוכחה זו מן הפסוק היא לנס (לפירוש המדרש) ש„נבקע הירדן“, הרי מצד זה גופא הי' לו להביא את ההמשך, „עברתי את הירדן הזה“, אשר בו נרמז הנס שנפעל „במקלי“⁶?

ואין לומר שאכן כוונתו לכל הפסוק, אלא שהביא את התחלת הפסוק בלבד לשם הקיצור, ורמז לסיום הכתוב בהוספת „כו"ו“ – דא"כ: (א) הי' לו להוסיף עכ"פ עוד תיבה אחת „עברתי“, (ב) הי' צריך לכתוב „וכו"ו“ (בוא"ו המוסיף), כמו שנתבאר במקום אחר באריכות⁸, שכאשר נכתב „כו"ו“ (כלי וא"ו) הדבר מורה שהמשך הכתוב אינו נוגע לתוכן המדובר (והוספת „כו"ו“ (או „גו"ו“) היא כדי שלא לעבור על מה שאמרו רז"ל⁹, ש„כל פסוקא דלא פסקי' משה אנן לא פסקינן“).

ומובן מכל זה, שענין „כי במקלי“ כשלעצמו, ללא הענינים הבאים בהמשך הכתוב, די בו כדי לפעול אצל יעקב „קטונתי“.

(10) פרשתנו רלג, א.

(11) רצה, ב.

(12) בשל"ה שם „כ"י ב"מ שהוא שם מכבי . . מרת" פסוק מי כמוכה באלים ה'“. וי"ל שמ"ש הצ"צ הוא ע"פ של"ה רנט, א ש„מכבי“ הוא גם ר"ת „ברוך כבוד ה' ממקומו“. וראה אוה"ת בשלח ע' תקנא. סד"ה מי כמוכה תרפ"ח.

(13) בשלח טג, ב.

(14) תהלים צט, ד.

(15) וגם מה שבאברהם נאמר (וירא יח, יט) „לעשות צדקה ומשפט“ הרי „אברהם עצמו לא נברא אלא בזכותו של יעקב כו', ואין צדקה ומשפט אלא ביעקב שנאמר משפט וצדקה ביעקב גו"ו (ויק"ר פל"ו, ד. הובא ונתבאר באוה"ת וירא צז, א. וראה שם צט, א).

(6) דוהו ההכרח לפירוש זה, דאל"כ למה הזכיר את הירדן, הו"ל למכתב כי במקלי באתי עד הנה (גו"א כאן).

(7) את"ל שגם בזה מדויקות העתקות אגה"ק (אף שהיו „מפורזים אצל התלמידים“ – הסכמת הרבנים ש' בני כו') – נראה שבמכתבים לא דייק רבנו הזקן לכתוב בכתוב „גו"ו“ ובמרו"ל „כו"ו“ (ראה תשבי ערך גמר „נוהגין רז"ל בדבריהם כשמביאין פסוק אחד ואינם משלימין אותו . . . כותבין וגומר . . . וכאשר מביאין מאמר מדבריהם ואינם משלימין אותו כותבין וכולי“).

(8) לקו"ש ח"ע ע' 387. ועוד.

(9) מגילה כב, א.

עניני ע"פ דין; ואילו מצד הגוף ביכלתו רק לבקש זאת בתורת צדקה.

אבל תירוץ זה אינו הולם את לשון הפסוק „משפט וצדקה ביעקב אתה עשית“, דהיינו שב' המדות (ההפכיות) הן (בקשר לאותו הגדר – עולם – ד), עשית – עשי בפועל.

וההסברה בזה: אף כאשר עומד האדם במדריגה המצדיקה את תביעת השפעת הטוב מאת הקב"ה מצד הדין – כדאיתא בגמרא¹⁶ על הפסוק¹⁷ „שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה“, אשר „כל העולם כולו ניזונין בצדקה והם ניזונין בזרוע“ – מ"מ צריך לבקש את זאת כצדקה, וכמ"ש¹⁸ „לך אדני הצדקה“.

ד. זהו גם הטעם לכך שהי' יעקב ירא מעשו, אף שכבר הובטח על כך מאת ה' („והנה אנכי עמך גו"¹⁹) – דלכאורה, הן אמת שהי' ירא „שמא .. נתלכלכתי בחטא“²⁰, אבל הא גופא דורש ביאור: הרי אמרו חז"ל²¹ ש„כיון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב אינו חוטא“, וממילא, הרי זה מחייב שליעקב לא הי' עוד לחשוש „שמא נתלכלכתי בחטא“, כיון שכבר עברו „רוב שנותיו“²²?

אלא שבמה דברים אמורים, כאשר מציאות האדם תופסת מקום אצלו, ולכן יוכל החשבון האמור להביאו לידי מסקנא אשר „יצאו רוב שנותיו“ ולא חטא, וממילא מובטח לו ד„שוב אינו חוטא“; ואם הוא מה„אבירי לב“, אזי יכול הוא לתבוע „בזרוע“, שהרי ע"פ משפט מגיע לו הדבר;

אבל כאשר האדם עומד בביטול אמיתי, עד שאינו מציאות בעיני עצמו – אזי מצד הרגש הקטנות והביטול „נדמה בעיניו שחטא“²³: הוא חושש שישנו חטא, ולפחות – חסרון²⁴ בעבודתו, ולכן פשוט בעיניו שביכלתו לקבל את השפעת הטוב רק בתורת צדקה.

ה. אמנם צריך להבין: מאחר שביטולו של יעקב הביאו להאופן דצדקה, מדוע נאמר „משפט וצדקה ביעקב גו" – שמזה משמע, שאף

הי' בן ע"ז שנה (רש"י תולדות כח, ט). ולהעיר מפרש"י על אמרו בהיותו בן פ"ד שנה „כי מלא ימי" (ויצא כט, כא). וראה רמב"ן (בראשית ה, ד) דבימי אברהם יצחק ויעקב הי' הימים בעם שבעים ושמונים שנה. ועוד הרי כבר נאמר (בראשית ו, ג) והיו ימיו מאה ועשרים שנה (וראה מדרש הגדול שם דגזירה זו באה לסיבת המבול). ועוד שיעקב בחיר שבאבות נביא הי' (ראה רש"י ויגש מה, כז), ובמכש"כ מאמהות (רש"י ויצא כט, לד) ומאברהם (וירא כ, ז).

ואף שבאמירת יצחק „לא ידעתי יום מותי“ הוזקקו לטעם שהגיע לפרק אמו (תולדות כז, ב ופרש"י שם) י"ל דשאני התם כיון דאפליג אפליג (גיטין כח, א). וראה מפרשים עה"פ ויגש מז, ט. לעיל ע' 217 ואילך.

(23) ל' אדה"ב באגה"ק שם.

(24) מל' אני ובני שלמה חטאים (מלכים א

א' כא).

(16) ברכות יז, ב. ובפירש"י שם.

(17) ישע"י מו, יב. וראה אוה"ת עה"פ.

(18) דניאל ט, ז.

(19) וירא כח, טו.

(20) ל' רש"י כאן. ובברכות (ד, א) שמא יגרום

החטא. ובאגה"ק (שם) מוסיף: שנדמה בעיניו

שחטא. וראה לקו"ש ח"ה ע' 398 הערה 67. וראה

לקמן בפנים סוסי"ד וסוסי"ז.

(21) יומא לח, סע"ב.

(22) דהרי כשהלך יעקב לחרן (זמן ההבטחה)

נתעלה מעל החשבונות, המדידות וההגבלות, ויצא ממציאותו²⁹;

ואזי השפעת הצדקה היא באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, שאינו תלוי במציאות שלו ומחסורו אשר יחסר לו³⁰.

ו. ב' בחינות אלו – [א) מצב של בקשה בתורת צדקה (ב) מצב ד"אבירי לב", שיכול לתבוע, בזרוע", ועם כל זה מבקש בתורת צדקה, שאז הצדקה נעשית באופן דבלי גבול] – מתאימות לשני הענינים: א) "לישועתך קוייתי הוי", ב) "ברוך כבוד הוי" ממקומו".

"לישועתך קוייתי הוי" פירושו, שהאדם יכול לסמוך רק על ישועה שתבוא מאת הקב"ה, כיון שאינו ראוי שתהי' לו תביעה, ולכן הוא מקווה לישועת ה' – בתורת צדקה.

"ברוך כבוד הוי" ממקומו מורה על המשכת כבוד הוי' הבאה "ממקומו" – אמיתיות המקום ד"כבוד הוי"³¹ – ונמשכת ("ברוך" לשון המשכה³²) עד למטה מטה; דהיינו המשכת הבלתי גבול לעולם הזה התחתון, הנפעלת ע"י

האופן דמשפט (הי' אצל יעקב, וממילא) צריך להיות^{24*}?

והביאור בזה: כשאדם עומד באמת (או שנדמה לו כן) במצב שהוא מבקש מאת ה' בתורת צדקה בלבד – אזי בקשת הצדקה אינה הוכחה על ביטולו, שהרי אין כל ברירה בידו. בעומק יותר: הדבר הוא בהתאם למציאותו (הבטלה) ולפי המדידה וההגבלה שלו. ומדה כנגד מדה, באה גם ההשפעה מלמעלה לפי המדידה וההגבלה האמורות בצדקה – כדאיתא בגמ'²⁵, שחיוב הצדקה הוא "די מחסורו אשר יחסר לו"²⁶, אבל "אי אתה מצווה עליו לעשרו": נתנים לו את החסר לו לפי ה"מציאות" שלו, ובהתאם למה שהוא מורגל בו (אמנם גם זה יכול להיות ריבוי גדול, אבל מכל מקום – במדידה לפי רגילותו: אם רגיל הוא לסוס לרכוב עליו ועבדים לרוץ לפניו, יש לתת לו גם זאת²⁷) – אולם אי אתה מצווה עליו לעשרו.

אבל כשעומד אדם במצב ובמציאות שראוי הוא לקבל את ההשפעות, וממילא יכול לדרוש אותן בתורת "משפט", ואעפ"כ פונה אל הקב"ה (לא בתביעה של משפט, אלא) בבקשה בתורת צדקה²⁸, הרי זו הוכחה שהוא

(24* ובפרט שהאבות ה"ה המרכבה שכל איבריהם כולם היו כו' רק לרצה"ע (תניא פכ"ג).

(25 כתובות סז, ב.

(26 ראה טו, ח ובפרש"י.

(27 כתובות שם. פרש"י שם.

(28 ראה פרש"י ר"פ ואתחנן (מספרי שם):

אע"פ שיש להם לצדיקים תלות במעשיהם הטובים אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנם. וראה לקמן הערה 39.

(29 בתו"א בשלה שם מבואר ענין המשפט – שהאדם עושה משפט בעצמו לגבי העני כו'. אבל גם שם מבואר שבמשפט שעושה האדם בנפשו הוא ביטול נעלה יותר מהביטול שבנתינת צדקה סתם, דהרי המשפט הוא שלא לתת יניקה וחיות מותרות הגוף, עיי"ש.

(30 להעיר מהפס"ד דמי שיש לו מאתים זוז לא יטול, פחות מזה – נתן לו כאחת (בתורת צדקה) אפילו אלף (פאה בסופה. טושי"ע י"ד ר"ס רג).

(31 ראה ד"ה ואולם חי אני (דרמ"צ קעה, ב ואילך).

(32 ראה תו"א לו, ג. ובכ"מ.

מחמת ריבוי החסדים כי במקלי כו', על כן ,ואינו ראוי וכדאי כלל להנצל כו' וכמארז"ל שמא יגרום החטא שנדמה בעיניו שחטא":

מאחר שיעקב עמד בתכלית הביטול, הגיע עד למדריגה זו שבה מציאותם (בדרך ממילא גם) עבודתם של הנבראים אינן תופסות מקום כלל; ולכן ,נדמה בעיניו שחטא"³⁷: הוא עמד בחטא (מלשון) חסרון וביטול בעצם³⁸, ועבודתו לא תפסה אצלו מקום כלל³⁹.

279

ח. וזהו גם הקשר בין שני הפירושים על התיבות ,כי במקלי" (הפירוש הפשוט: ,לא הי' עמי כו' אלא מקלי לבדו"⁴⁰; ופירוש המדרש: ,נתן מקלו בירדן ונבקע הירדן"), לפי ששני פירושים אלו מבטאים את ב' התנועות ההפכיות שהיו אצל יעקב:

מצד אחד, לא הי' בידו מאומה וביקש מהקב"ה רק בתורת צדקה; ולאידך, עמד בדרגה כה נעלית, עד שראוי הי' להנהיגה הנסית ד', נבקע

ביטול המציאות של ,אבירי לב הרחוקים מצדקה"³³.

ז. ע"פ כל הנ"ל מובן מה שכתב אדמו"ר הזקן ,מפני היות קטן יעקב כמאד מאד בעיניו מחמת ריבוי החסדים כי במקלי כו" (ולא הביא את המשך וסיום הכתוב): עי"ז שהיו אצל יעקב ב' הבחינות ההפכיות ד', משפט וצדקה"³⁴, המרומזות ב,כי במקלי"³⁵, כנ"ל, הגיע עד למדריגה שבה כל ההשפעות הן בבחינת ,חסדים", ,ריבוי החסדים"; השפעה באופן ד', ברוך כבוד הוי' ממקומו" – ריבוי חסדים בבחינת בלי גבול; ומצד זה שההגדלה ו,ריבוי החסדים" היו אצלו כתוצאה מ,כי במקלי", על כן אותה ,קרבת אלקים ממש"³⁶ הביאתו לידי ,קטנתו" בתכלית השלימות – ,קטן כמאד מאד".

וזהו גם מה שממשיך אדמו"ר הזקן, ש,היות קטן יעקב כמאד מאד בעיניו

(33) בתו"א בשלח שם, שמצד בחי' צדקה מצ"ע מעורר מלמעלה מבחי' חסדו הבל"ג, אבל מכיון שהוא בבחי' א"ס הוא שוה ומשוה, ובבחי' זו נאמר שממית בידיים תתפש שיש יניקה לסט"א. ועי' המשפט שהאדם עושה בנפשו על מותרות חיי גופו גורם למעלה בחי' משפט שלא יומשך חיות לסט"א.

ואין מזה סתירה להמבואר בפנים, ע"פ הידוע שהיניקה לסט"א הוא מחיצוניות המקיף, בהבחי' ד', אח עשו ליעקב", ובכדי שלא תהי' יניקה הוא עי' ההמשכה מפנימיות המקיף (בל"ג האמיתי), ששם ,ואוהב את יעקב" דוקא, וזה בא עי' המשפט בצדקה כמבואר שם.

(34) ראה אוה"ת נ"ך שבהערה 17, דמבאר זה שיעקב נקרא אביר בחי' הת"ת כולל חו"ג, בהמשך להענין דאבירי לב כו'.

(35) ראה תו"ח פרשתנו נד, ג. ושם: כי במקלי עברתי הוא ביטול הרצון דיראה ותשובה, עיי"ש.

(36) ל' אגה"ק שם.

(37) ראה בארוכה ד"ה ויכנעו עמי תרנ"א. ושם: וזש"א חטאנו כו' מפני שאין עבודתם אמיתית כלל לגבי בחי' אמיתית עצמותו כו'.

(38) היינו לא שנדמה בעיניו שיש חסרון בעבודתו, אלא שהוא ביטול בעצם, ועי"ד משנ"ת (לקו"ש ח"ג ע' 36 ואילך ובהערות שם) בעונה דמשה רבינו שהיא בחי' ביטול ועונה בעצם, וכעונה דכתר. וראה פנ"י ואוה"ת שבהערה הבאה (ובאוה"ת שם דבקשת מתנת חנם דמשה היא כהביטול דכתר, עיי"ש).

(39) ראה פנ"י ר"פ ואתחנן (הובא באוה"ת שם ע' קיח) דזה שמשה ,לא התפלל רק בחסדי ה' במתנת חנם. הוא מחמת גודל הכרתם בגדולת הבורא יקטין מאד מעשיהם הטובים בעיניהם כמ"ש יעקב אבינו קטנתי מכל החסדים". וראה אוה"ת שם ס"ז.

(40) ל' רש"י כאן.

הירדן", אשר זה גופא מורה שראוי הוא לקבל את השפעות החסדים בתורת משפט⁴¹.

וענין „משפט וצדקה ביעקב אתה עשית" אשר גרם שהבחינה ד"קטנתי" תהי' בתכלית השלימות – הי' ההקדמה וההכנה כדי שתקויים התפלה „הצילני נא גו' ואתה אמרת גו' ושמתי את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרוב"⁴².

ט. ההוראה מזה בעבודת כאו"א:

ידוע⁴³ שכל אחד מישראל מקבל בירושה מעין דהעבודות שאצל האבות (ד"אין קורין אבות אלא לשלשה"⁴⁴), ומזה מובן בעניננו, שלא זו בלבד שכל אחד מישראל ראוי לבקש מהקב"ה השפעת החסד בתורת „צדקה", אלא ראוי הוא גם לקבלה בתורת „משפט";

דכיון ש„כל ישראל בני מלכים הם"⁴⁵, לכן (כמו שאמר פעם כ"ק מו"ח אדמו"ר) הרי אפילו טירחא הכי קלה של יהודי נחשבת כעבודת פרך^{45*}, ומצד זה יכול כבר לתבוע מהקב"ה כל הון דעלמא⁴⁶, בבני חיי ומזוני רוויחי.

(41) ראה של"ה שם (רצד), סע"ב ורצה, סע"א (ואילך), דפ"ה הא' דרש"י בכי במקלי „לא ה' לי כו") מורה על שפלותו והוא ההכנעה של יעקב כלפי עשו למטה, ופי' הב' „שבקע את הירדן כו") מורה על התרוממותו והוא הזכות שזכר יעקב לפני הקב"ה. וזהו ג"כ ב' הפירושים בב"ר (פע"ו, ה') בקטנתי – איני כדאי, כדאי.

(42) פרשתנו שם, יב"ג.

(43) תו"א ר"פ וארא.

(44) ברכות טז, ב.

(45) שבת סז, א. ובזח"ב (כו, רע"ב. הקדמת

תקו"ז בתחלתה): דמלכים הם.

(45*) ע"ד מרו"ל (סוטה יא, ב) במלאכת נשים לאנשים.

(46) ראה ב"מ (פג, א): אפילו אם אתה עושה

וכדברי רבינו הזקן בתורה אור⁴⁷: ומה אם נבוכדנצר, שהלך שלש פסיעות לכבוד המקום, קיבל בשכר זה מלכות וכו' לשלשה דורות⁴⁸ – בני ישראל, ש"אין לך אדם מישראל שלא כיבד את המקום בכך", על אחת כמה וכמה ש„כל טוב עולם הזה כדאי הוא לו".

ומה שאנו רואים יהודי הסובל יסורים בעולם הזה, הרי זה רק „לבטש את האדם להכניעו ולהשפיל גסות רוחו"⁴⁹; אבל כאשר יהודי עומד במדרגת „משפט וצדקה", היינו, שאף שמגיע לו לקבל בתורת משפט, מכל מקום הוא מבקש בתורת צדקה – וזה מורה על תנועה דביטול ושפלות, כנ"ל – אזי נמשכת ברכת הוי' „ממקומו": נמשכת הצלחה למעלה מכל מדידה והגבלה בכל עניניו, בני חיי ומזוני באופן דרויחי, וכל הדברים המבלבלים מתבטלים, כדי שיוכל להיות „יושב בשלות עולם הזה"⁵⁰.

יוד. זוהי גם שייכות כל ענינים אלו לגאולת רבינו הזקן: רבינו הזקן מסר את נפשו עבור הפצת פנימיות התורה, והניח את כל עניניו כדי להפיץ את תורת החסידות עד שתגיע גם „חוצה" – וכיון שכך, בודאי הי' יכול לדרוש את גאולתו בתורת דין ומשפט; ועם כל זה ביקש זאת בתורת צדקה, כפי

להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהן שהן בני אברהם יצחק ויעקב.

(47) מקץ לא, ג.

(48) סנהדרין צו, א. יל"ש מלכים רמז רמד.

(49) תו"א שם.

(50) ע"ד הל' בתו"א שם. תו"ח מקץ (עח, ג).

נפשי⁵³ – שהתבטלה ההתנגדות על תורת החסידות, ואזרבא, אלו שהתנגדו נעשו „עמדו” ובאופן ד„שלום”⁵⁴, כסיום הפסוק – „כי רבים היו עמדי”⁵⁵.

(משיחת י”ט כסלו תשכ”ו)

שהאריך במכתביו⁵¹ שגאולתו היתה סוף⁵² ה’ ש„הפליא והגדיל ה’ לעשות בארץ”;

ולכן הביא הדבר לידי כך, שהגאולה באה באופן ד„פדה בשלום

וענין הצדקה הוא כאשר ישנה גם מדת המשפט (שהוא ראוי לכך, ומ”מ מבקש מצד צדקה – כמבואר בפנים בארוכה), לכן רמזו ע”י „ומכל כו”.

ועו”ל (ובפשטות יותר): לאדה”ז לא היתה הבטחה מפורשת ומפורטת על גאולתו (כביעקב), ולכן לא העתיק „האמת”; ובכ”ז רמזו ע”י העתקת „ומכל כו” – כי ישנה הבטחה הכללית ששמע מהה”מ – כמסופר מרבותינו נשיאינו.

(53) תהלים נה, יט. וכמ”ש אדה”ז באגרתו (נדפס בבית רבי שם. היום יום ע’ ד. אג”ק שלו סל”ח. ובכ”מ): „וכשקריתי בס’ תהלים בפסוק פדה בשלום נפשי . . יצאתי בשלום מה/ שלום”.

(54) שהוא דבר המחבר ומתווך ב’ קצוות הפכיים כו’ (אגה”ק סוס”ל),

ובשייכות הגאולה לתוכן הכתוב פדה גו’ – עיקרו „שלום” כדמוכח מל’ אדה”ז (הובא בהערה הקודמת).

(55) כדרשת הירושלמי סוטה פ”א סה”ת.

(51) נדפס בבית רבי ח”א פי”ח. אג”ק שלו סל”ח.

(52) ע”פ המבאר בפנים, יש לבאר ג”כ מה שבתחילת האגרת כתב אדה”ז „קטנתי מכל חסדים ומכל כו” – דלכאורה אינו מובן: הכוונה ה”ה למש”נ „ומכל האמת וא”כ הו”ל להעתיקו בפירושו; ואם הענין ד„אמת” אינו שייך לכאן (ולכן לא העתיקו) א”כ גם תיבת „ומכל” אינה שייכת לכאן?

והביאור בזה: החילוק בין „חסדים” ו„אמת” הוא (כפי רש”י עה”פ): חסדים הם מה שהקב”ה עושה מעצמו (כענין מדת הצדקה); ו„אמת” הוא מה שעושה מחמת הבטחתו – וה”ז בדוגמת מדת ה„משפט”, כי מוכרח כביכול בהשפעה (מחמת הבטחתו).

ולכן: מכיון שאצל אדה”ז ה’ נרגש (מצד עוצם ביטולו) שכל הטובות עמו הם בבחי’ צדקה” ו„חסדים”, לכן לא העתיק ענין ד„אמת”; אבל לאידך, מכיון שאמיתית הביטול והפעולה

